

Peter Östman kd ym.

Välikysymys suomalaisen maatalouden kriisistä

Eduskunnalle

Maaliskuun 11. päivänä pääkaupungin kadut tukkeutuivat satojen traktoreiden suunnatessa Senaatintorille osallistuakseen maanviljelijöiden suurmielenosoitukseen. Yli 5 000 maanviljelijää saapui pääkaupunkiin kertoakseen hallitukselle, millaisessa kriisissä suomalainen maatalous tänä päivänä on. Maanviljelijöiden huoli on otettava vakavasti. Maatalouden ahdinko on todellinen ja suomalaisen ruuantuotannon turvaamiseksi tarvitaan välittömiä ja myös pitkävaikutteisempia toimia.

Suomalainen maanviljely ja kotimainen ruokatuotanto ovat ajautuneet viime vuosina todelliseen kriisiin. Tuottajahintojen lasku, Venäjän vastapakotteet, tukimaksatusten lykkääminen sekä haastavat sääolosuhteet ovat olleet kovia iskuja maanviljelijöille. Ilman päättäväisiä ja pikaisia toimia suomalainen maanviljely tulee näkemään konkurssiaallon ja suomalaisen ruuantuotannon hallitsemattoman alasajon. Mikäli kehitys jatkuu samanlaisena, tulee se johtamaan siihen, että yhä useampi maatalousyrittäjä luopuu toiminnastaan eivätkä uudet sukupolvet enää ole valmiita jatkamaan perhetilojen toimintaa. Tällä kehityksellä olisi tuhoisa vaikutus Suomen huoltovarmuuteen. Samalla kotimaisten, puhtaiden elintarvikkeiden tarjonta ja elintarviketeollisuuden työllisyys romahtaisivat ja maamme menettäisi yhden mahdollisista tulevaisuuden vientivalteistaan. Suomella ei ole varaa maatalouden alasajoon eikä maaseudun elinvoimaisuuden hiipumiseen.

Viime aikoina vallinnut päivittäistavarakaupan hintakilpailu on omalta osaltaan laskenut maataloustuotteiden hintoja. Se on kuluttajan kannalta hyvä asia, mutta maatalousyrittäjien saamat tulot ovat valitettavasti samalla laskeneet merkittävästi, sillä suurelta osin halpuuttamisen maksavat alkutuottajat. Jo ennestään on alkutuotannon osuus ruuan kuluttajahinnasta laskenut. Tasa-puolisempi ja monipuolisempi kilpailu kauppaketjujen välillä vähentäisi kaupan määräävää asemaa suhteessa tuottajiin.

Puhdas ruoka ja puhdas vesi ovat erityisasemassa suhteessa muihin hyödykkeisiin. Kuluttajat arvostavat puhdasta ruokaa, kuten lähiruokaa ja luomuviljeltyä ruokaa. Jotta kuluttajat voisivat ostopäätöksillään vaikuttaa kotimaisen ruuan tuotantoon, on heidän saatava nykyistä paremmin tietoa siitä, missä ruoka on tuotettu ja mistä elintarvikkeiden hinta koostuu. Läpinäkyvyyttä tarvitaan alkutuotannon, teollisuuden ja kaupan osuuden ilmoittamiseen.

Euroopan unionin asettamien sinänsä perusteltujen talouspakotteiden seurauksena Venäjä rajoitti merkittävästi maataloustuotteiden tuontia EU:sta. Tuontikielto iski pahasti suomalaisiin maataloustuottajiin, erityisesti maidontuottajiin. Myös maitokiintiöiden poisto ja sen aiheuttama hinnanlaskupaine on lisännyt maidontuottajien ahdinkoa. Maidontuottajille myönnettyt lisätuet jaet-

Välikysymys VK 3/2016 vp

tiin pitkällä viiveellä, eivätkä ne riittäneet kattamaan tuottajien menetyksiä. Pakotetilanteen säilyessä tarvittaisiin pikaisesti uusia vientimarkkinoita.

Maanviljelijöiden riesana on jo vuosikymmeniä ollut liian raskas byrokratia. Tukihakemusten, lupahakemusten ja kaiken muun paperityön pyörittämiseen kuluu maanviljelijältä huomattavasti enemmän aikaa kun keskivertoiselta pienyrittäjältä. Hallitusohjelmassa luvutat toimet sääntelyn keventämisestä eivät ole vielä näkyneet viljelijöiden arjessa. Sen sijaan hallitus on vaikeuttanut maanviljelijöiden toimintaa kiristämällä mm. lomituspalveluiden saamisen ehtoja.

Luonnonvarakeskuksen (Luke) ennuste vuodelta 2015 osoittaa maatilojen yrittäjätulon pienenevän 40 prosenttia edellisvuodesta. Keskimäärin yrittäjätulo pienenee 9 700 euroon tilaa kohti. Näiden tulosten pohjalta maatalousyrittäjien yrittäjätulo kattaa enää 21 prosenttia tavoitteena olleista korvauksista yrittäjäperheen työlle ja yritykseen sijoitetulle omalle pääomalle.

Maaseudun karu todellisuus on jyrkästi ristiriidassa hallituksen esittämien korulausemaisten tavoitteiden kanssa. Hallitusohjelmassaan hallitus on asettanut tavoitteekseen parantaa suomalaisen ruokatuotannon kannattavuutta. Tavoite ei ole toteutumassa, vaan suunta on täysin päinvastainen.

Hallitusohjelman mukaan maatalouden kannattavuutta parannetaan tukien ennakkomaksatuksilla, lainoituksen keinoin, alentamalla tuotantokustannuksia sekä purkamalla normeja. Ennakkomaksujen sijaan maatalousyrittäjät ovat joutuneet odottamaan myöhästyneitä tukiaan, lainoituksen sijaan pankit ovat lyöneet ovensa kiinni maatalousyrittäjien nenän edestä ja normienpurun sijaan byrokratia on edelleen raskasta.

Hallituksen tavoitteena oli uudistaa viljelijöiden lomitussjärjestelmä yrittäjälähtöiseksi. Käytännössä tämä on tarkoittanut heikennyksiä ja leikkauksia lomitussjärjestelmään. Maatalousyrittäjien suurmielensuunnan yhteydessä maatalousministeri kertoi ryhtyvän välittömiin toimiin maaseutuviraston tukimaksatusten korjaamiseksi. Käytännössä tämä tarkoitti muutaman henkilön näennäisiä tehtävävaihtoja, kun ongelmat oikeasti johtuivat liian pienistä resursseista ja heikosta poliittisesta ohjauksesta.

Nyt tarvitaan toimia, joilla autetaan maatalousyrittäjiä akuutin kriisin yli, ja pitkän tähtäimen toimia, joilla luodaan uskoa suomalaisen maatalouden tulevaisuuteen. Hallituksen tulisi pikaisesti lanseerata ahdingossa oleville maataloilille tarkoitettu sopeutumislaini, myöntää lyhennysvapaita vuosia maatalouden lainoille ja karsia byrokratiaa. Lisämäärärahojen tarve on akuutti ja hallituksen olisi pitänyt huomioida se jo vuoden 2016 varsinaisessa talousarviossaan ja viimeistään tämän vuoden lisätalousarvioesityksissään. Kosmeettisten määrärahalisäysten Maaseutuviraston (Mavi) ja Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) toimintamenoihin lisäksi hallitus ei kuitenkaan osoittanut lisämäärärahoja kriisiin ajautuneen maatalouden tukemiseksi. Tämä on vastuutonta, eikä sitä voi perustella edes valtion heikolla taloustilanteella. Esimerkiksi epäonnistuneen kaivos-toiminnan tukemiseen hallitukselta löytyi satoja miljoonia, mutta maatalousyrittäjien ahdingon keventämiseen tarvittavaa vähintäänkin noin 50 miljoonan lisäpanostusta ei edes harkittu.

Välikysymys VK 3/2016 vp

Hallituksen kehysriihessä tekemät päätökset eivät ratkaise ongelmia pitkälläkään tähtäimellä. Valtiontalouden kehyksiin tehdyt lisäykset luonnonhaittakorvaukseen ja kansalliseen tukeen tarkoittaa käytännössä vain sitä, että aiemmin vuosille 2017 ja 2018 kaavailut leikkaukset peruttiin.

Välittömien toimien lisäksi hallitukselta tarvitaan toimia, joilla parannetaan maatalouden kannattavuutta ja luodaan uskoa tulevaisuuteen. Tuottajahintojen lasku pitää pysäyttää parantamalla maataloustuottajien asemaa elintarvikeketjun osana. Tällä hetkellä maatalousyrittäjät eivät pärjää neuvotteluissa elintarviketeollisuuden ja päivittäistavarakaupan kanssa.

Kaikkien intressissä on, että Suomen maatalous on kestävällä pohjalla. Ympäristöohjelmiin sitoutuneet viljelijät ovat panostaneet luonnon ja kestäväen kehityksen puolesta. On kuitenkin ongelmallista, että nämä satsaukset eivät juurikaan näy hinnoissa tai kasvaneena kysyntänä.

Järkevöittämällä lainsäädäntöä voidaan helpottaa kotimaisten tuotteiden kilpailutilannetta myös ilman suorien tukien lisäämistä. Byrokratiaa tulee edelleen karsia heikentämättä kuitenkaan tarpeellisia ympäristö- ja eläinsuojelunormeja. Ei ole oikein, että suomalaiselle tuotannolle asetettuja tiukkoja normeja ei edellytetä tuontiruualta. Julkisten hankintojen kilpailutusta tulisi muuttaa siten, että tarjouksia saisi ottaa vastaan vain sellaisten maiden elintarvikkeista, joissa eläinsuojelulaki on vähintäänkin samalla tasolla suomalaisen lainsäädännön kanssa ja joissa viljelylle asetetaan samat ympäristövaatimukset kuin Suomessa. Julkisten hankintayksiköiden tulee mahdollisuuksien mukaan suosia puhdasta kotimaista lähi- ja luomuruokaa.

Kestäväen ruuantuotannon perusta on hyvinvoiva ja työssään jaksava tuottaja, jolla on voimavaroja ja edellytyksiä pitää hyvää huolta eläimistä ja muusta tuotannosta. Maatalouden tuotantoeläimillä tulee olla asianmukaiset elinolosuhteet ja niiden valvonnan tulee olla kunnossa.

Kuten kaikkien alojen, myös maatalouden, tulee kehittyä. Ainoa ratkaisu tuotannon kannattavuuden parantamiseksi ei voi olla loputon tilakokojen kasvattaminen. Myös erikoistumista ja monipuolista kiertotaloutta, kuten uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä maataloilla, tulee kehittää. Maatilojen osallistumista ilmastonmuutoksen torjuntaan ja vesistönsuojeluun tulee tukea.

Suomalaisen maatalouden alasajon sijaan tarvitaan päämäärätietoisia toimia, joilla turvataan maatalouden toimintaedellytykset. Tavoitteena tulee olla, että Suomessa on tulevaisuudessakin mahdollista tienata elantonsa maanviljelyllä ja että suomalaisilla on jatkossakin mahdollisuus syödä puhdasta, kotimaisten tuottajien tuottamaan lähiruokaa. Tavoitteena tulee myös olla, että elintarvikeketju on merkittävä työllistäjä tuotantoketjun kaikissa vaiheissa.

Edellä olevan perusteella ja Suomen perustuslain 43 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

Miten hallitus aikoo jatkossa helpottaa kriisiin ajautuneiden maatalousyrittäjien ahdingkoa ja nopeuttaa viivästyneiden maataloustukien maksua sekä parantaa maatalousyrittäjien mahdollisuuksia saada sopeutumislainoitusta,

mitä hallitus aikoo tehdä purkaakseen tarpeetonta byrokratiaa,

Välikysymys VK 3/2016 vp

mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä parantaakseen tuottajien asemaa elintarvikeketjussa, alentaakseen maatalouden tuotantokustannuksia ja nostaakseen tuottajahintoja,

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä lisätäkseen maataloustuotteiden vientimahdollisuuksia ja

millä keinoin hallitus aikoo edistää kestävästä ruuantuotannosta ja eläinten hyvinvointia?

Välikysymys VK 3/2016 vp

Helsingissä 3.6.2016

Peter Östman kd
Antero Laukkanen kd
Päivi Räsänen kd
Sari Essayah kd
Sari Tanus kd
Touko Aalto vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Pekka Haavisto vihr
Hanna Halmeenpää vihr
Satu Hassi vihr
Heli Järvinen vihr
Emma Kari vihr
Johanna Karimäki vihr
Jyrki Kasvi vihr
Krista Mikkonen vihr
Ville Niinistö vihr
Olli-Poika Parviainen vihr
Jani Toivola vihr
Ozan Yanar vihr
Hanna Sarkkinen vas
Li Andersson vas
Matti Semi vas
Annika Lapintie vas
Jari Myllykoski vas
Aino-Kaisa Pekonen vas
Paavo Arhinmäki vas
Katja Hänninen vas
Kari Uotila vas
Anna-Maja Henriksson r
Stefan Wallin r
Mikaela Nylander r
Carl Haglund r
Joakim Strand r
Anders Adlercreutz r
Mats Nylund r
Eva Biaudet r
Thomas Blomqvist r